

A kora gyermekkori szülői nevelés összefüggései a gyermek társas-érzelmi fejlődésével

A fejlődéslelektan témakörében írt dolgozat az elmúlt évtizedben lezajlott szemléletbeli fordulathoz csatlakozik, mely szerint a kutatók felismerték, hogy a szülők szerepe, testi és lelki egészségük, mentális felkészültségük, valamint a gyermek életkori sajátosságaihoz való alkalmazkodásuk kiemelt fontosságú a gyermek későbbi biológiai-pszichés-szociális jólléte szempontjából. A vonatkozó szakirodalom megállapításai szerint a tartós testi és mentális egészség, valamint a jó kognitív képességek, az érzelmi jóllét és a szociális kompetenciák együttesen építik föl előbb az intézményes oktatási környezethez való alkalmazkodást, később pedig a felnőtt élet sikerességét. [1] A kutatások így egyre inkább a szülők viselkedésének értékelésével kezdtek foglalkozni. Ehhez a szemléletváltáshoz korábbi elméleteket volt szükséges továbbgondolni. Verhoeven et al. (2017) Bowlby (1969) kötődésemélete, Bandura (1977) szociális tanulás elmélete és Vigotszkij (1978/1930) kognitív fejlődés elmélete alapján öt területen határozták meg a korai nevelés dimenzióit: támogatás, struktúra, stimuláció, szigorú fegyelmezés és pozitív fegyelmezés.

Jelen kutatás célja, hogy összefüggéseket keressen a kompetens szülőség dimenziói (pl. támogatás, válaszkészség, stimuláló tevékenységek) és a kisgyermek társas-érzelmi fejlődésének mint mentális egészségének alappillérei között. A CECPAQ (Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire) kérdőívet Verhoeven és munkatársai dolgozták ki 2017-ben 1–4 éves gyermekek szülei számára. Ez egy átfogó kisgyermekkori szülői kérdőív, amely egyidejűleg értékel több kora gyermekkorra jellemző szülői magatartást. A kérdőív kérdéseinek megválaszolásával képet kaphatunk a kora gyermekkori szakaszban gyakran előforduló szülői magatartásokról. A kérdőív összesen 54 kérdést tartalmaz. A kérdéseket hatfokú Likert-skálán értékelik a válaszadók.

* *Dunaiújvárosi Szakképzési Centrum, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Technikum és Szakképző Iskola*
Email: phenriette@gmail.com

[1] Danis, I. (2021): 21. századi babaszoba. *Egyéni, családi és tágabb környezeti tényezők a kora gyermekkori lelki egészség hátterében – feltáró kutatás. Elméleti háttér, módszertan, társadalmi indokoltóság.* Budapest: Semmelweis Egyetem. Egészségügyi Közszolgálati Kar. Mentálhigiéné Intézet.

[2] Verhoeven, M.–Junger, M.–Van Aken, C.–Deković, M.–Van Aken, M. A. G. (2010): Parenting and children's externalizing behavior: Bidirectionality during toddlerhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, (31.), Pp. 93–105. doi:10.1016/j.appdev.2009.09.002

[3] Squires, J.–Bricker, D.–Twombly, E. (2015): *ASQ–SE-2 User's Guide*. Baltimore, MD: Paul H Brookes Publishing Co.

Fontos pszichometriai mutató a reliabilitás. Az értékek megmutatják, hogy a CECPAQ saját mintán felvett adatai konzisztensen mértek, így következtetéseink is megbízhatóak lesznek.

1. *Támogatás* (Cronbach $\alpha=0,88$ [2]; Cronbach $\alpha=0,90$ (saját vizsgálat, 2021), 3 alfaktora: Érzékenység, Melegség, Válaszkészség.
2. *Szigorú fegyelmezés* (Cronbach $\alpha=0,79$ [2]; Cronbach $\alpha=0,899$ (saját vizsgálat, 2021), 3 alfaktora: Verbális büntetés, Fizikai büntetés, Pszichológiai kontroll.
3. *Stimuláció* (Cronbach $\alpha=0,82$ [2]; Cronbach $\alpha=0,879$ (saját vizsgálat, 2021), 3 alfaktora: Tanulási tevékenység aktivizálása, Tanulási tapasztalat, Játéktevékenység.
4. *Struktúra* (Cronbach $\alpha=0,75$ (Verhoeven et al., 2017); Cronbach $\alpha=0,888$ (saját vizsgálat, 2021), 3 alfaktora: Túlreagálás, Engedékenység, Következetesség.
5. *Pozitív fegyelmezés* (Cronbach $\alpha=0,76$ [2]; Cronbach $\alpha=0,883$ (saját vizsgálat, 2021), ennek a főfaktornak nincsenek alfaktorai.

Az *Ages & Stages Questionnaires: Social-Emotional* [3] egy – szülők által kitöltendő – dinamikus fejlődési és intervenciószűrőteszt, amelyet világszerte használnak. A határérték 59 pont a nemzetközi mintán. Az e fölötti pontszám fejlődési zavart mutat. Mivel magyar mintán a kérdőívet még nem validálták, ezért nem tudunk pontos határértékeket megállapítani, csak folytonos változóként használtuk az ASQ:SE-2 pontszámait, és korrelációkat kerestünk. A 12 és 36 hónap közötti gyermekek az ASQ:SE-2 normatív mintában magas belső konzisztenciát jeleztek (a Cronbach α 0,70 felett van [3]). Jelen mintán az ASQ:SE-2–36 reliabilitása: Cronbach $\alpha=0,872$.

ASQ:SE-2-36 és a CECPAQ kérdőívekből álló kérdőívcsomagot online vettük fel (n=53) 2021 őszén. A minta szociodemográfiai háttere (nem, életkor) további kapcsolatok meglétére világított rá azon túl, hogy a korai nevelés és a gyermek társas-érzelmi fejlődésével kapcsolatos feltevéseink igazolódtak. Azt találtuk, hogy a kevésbé szupportív, szenzitív, meleg és válaszkész szülők gyermekeinek társas-érzelmi fejlődése zavart szenved. A pszichésen, fizikailag és verbálisan is szigorúan fegyelmező szülők gyermekeinek társas-érzelmi fejlődése elmaradást mutat az átlaghoz képest. A szülő stimuláló tevékenységei (játék és tanulási tevékenység) pedig kedvező hatás-

sal vannak a gyermek társas-érzelmi fejlődésére. Tehát azok a gyerekek, akik érzékeny, válaszkész környezetben nőnek fel, és érzelmileg és intellektuálisan is stimuláló élményekben van részük, érettek lesznek az intézményes keretek közötti tanulásra. Azok a gyerekek viszont, akik e tapasztalatok hiányával érkeznek az iskolába, kezdettől fogva hátrányban lesznek, ami megnehezíti vagy meggátolja az iskolai, tanulmányi, beilleszkedési sikerességet. Ezért fontos a kompetens korai szülő nevelés, melynek támogatásához, a családközpontú kora gyermekkori intervencióhoz, hozzájárulhatnak e kutatás eredményei.

